

Deklaracija EASPD-a o zapošljavanju

4. prosinca 2014.

EASPD (European Association of Service providers for Persons with Disabilities) je Europska udruga pružatelja usluga za osobe s invaliditetom. Mi smo europska neprofitna organizacija i predstavljamo više od 10 000 organizacija koje pružaju socijalne usluge osobama s invaliditetom širom Europe. Glavni cilj EASPD-a je promicanje jednakih mogućnosti za osobe s invaliditetom putem učinkovitih i visoko kvalitetnih uslužnih sustava.

Sadržaj

Informativni sažetak	1
Uvod	2
Referentne točke	2
Analiza situacije.....	3
Naše viđenje budućnosti u vezi zapošljavanja osoba s invaliditetom	4
Ključni čimbenici koji omogućavaju rad i zapošljavanje osoba s invaliditetom	4
Naše opredjeljenje za budućnost	5
Preporuke za EU	5
Zaključci	7

Informativni sažetak

Temeljno pravo osoba s invaliditetom na rad pod istim uvjetima kakve imaju drugi ljudi jasno je utvrđeno u 27. članku Konvencije Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom (United Nations Convention on the Rights of Persons with Disabilities, UN CRPD). EASPD ima za cilj osigurati ostvarivanje tih prava, istovremeno uvažavajući značajne izazove pri njihovom provođenju. Osobe s invaliditetom sustavno su zapostavljene na tržištu rada zbog prepreka koje im postavlja društvo. Njihov udio na tržištu rada znatno je manji od udjela koji imaju osobe bez invaliditeta, a situacija se tijekom posljednjih 15 godina nije popravila. Trajnu nedovoljnu zaposlenost osoba s invaliditetom treba riješiti trenutnom akcijom koja će prekinuti isključivanje tih osoba s tržišta rada. U tom smislu pozitivne mjere podrške ključne su za otkrivanje radnog potencijala i promjenu usredotočenosti s invaliditeta na vještine i znanja.

EASPD je europska krovna organizacija koja ima za cilj traženje odgovarajućih mogućnosti i rješenja na tržištu rada za osobe s invaliditetom.

Ova Deklaracija predstavlja EASPD-ovo preuzimanje obveze da se bori za bolju zastupljenost osoba s invaliditetom na tržištu rada, dopirući do svih segmenata društva, kao što su udruge osoba s invaliditetom, udruge za zaštitu građanskih prava, kreatori politike, sindikati i poslovni ljudi, te da osigura uzimanje u obzir svih potreba osoba s invaliditetom, a naročito poštivanje njihovih ljudskih prava.

Uvod

2

EASPD je Europska udruga pružatelja usluga za osobe s invaliditetom. Naš glavni cilj je borba za prava osoba s invaliditetom i provođenje u djelo Konvencije Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom (dalje u tekstu: Konvencija UN-a) putem učinkovitih i visokokvalitetnih uslužnih sustava.

U Europi živi približno 80 milijuna osoba s invaliditetom. Jasno je vidljivo da je njihova zastupljenost na tržištu radne snage znatno niža u usporedbi s populacijom u cjelini. Osobe s invaliditetom nisu potpuno integrirane u tržište rada; gotovo polovica populacije radne dobi je ili nezaposlena ili proglašena nesposobnom za rad. Mnogi od onih koji su zaposleni ne dobivaju dovoljno posla ili primaju plaću nižu od zakonom propisane minimalne plaće, obavljaju poslove koji su ispod njihovih mogućnosti ili imaju privremene ugovore i slabe izgleda za napredovanje. Sektor zapošljavanja osoba s invaliditetom u Europi se razlikuje od države do države i tijekom godina razvijao se u različitim smjerovima sukladno čimbenicima poput društveno-ekonomskog razvoja i drukčijeg pristupa potrebama osoba s invaliditetom širom kontinenta. Diskriminaciji su najviše izložene žene i mlade osobe s invaliditetom, osobe s duševnim smetnjama, osobe s intelektualnim teškoćama i osobe s pretrpljenim ozljedama mozga.

Nedovoljno sudjelovanje u ekonomskom životu značajno utječe na život osoba s invaliditetom, koje zbog toga nisu u mogućnosti zaraditi dovoljno za postizanje adekvatnog životnog standarda (utvrđenog u 28. članku Konvencije UN-a) i povećava vjerojatnost da će živjeti u siromaštvu, a smanjuje mogućnost samostalnog života u društvu (kao što je navedeno u 19. članku Konvencije UN-a). U nekim slučajevima razina primanja od socijalnog osiguranja predstavlja prepreku jer ne potiče uključivanje na otvoreno tržište rada; također, ta primanja mogu biti smanjena ili uskraćena kada osoba s invaliditetom uđe na tržište rada, a ako iz bilo kojeg razloga prestane raditi, tu pomoć teško će ponovno dobiti.

Konvencija UN-a glavni je međunarodni zakonski okvir koji regulira prava osoba s invaliditetom. Pravo na rad formalno je priznato u 2. članku Konvencije UN-a. Konvencija je formalizirala inovativni pristup i formalno priznala pravo na razumnu prilagodbu koja osobama s invaliditetom dopušta puno uključivanje u radni život provođenjem svih „potrebnih i prikladnih preinaka i podešavanja, koja ne predstavljaju nesrazmjerno ili neprimjereno opterećenje“ (Konvencija UN-a, 2. članak).

Ekonomska kriza koja je pogodila Europu 2008. dovela je do uvođenja strogih mjera štednje s posljedicama na život osoba s invaliditetom širom Europe. Situacija, koja je za osobe s invaliditetom bila nesigurna već i prije početka recesije, još se dodatno pogoršala i počeli su nestajati ranije postignuti pozitivni rezultati. Takav razvoj događaja, koji osobe s invaliditetom dovodi u stanje trajne isključenosti iz društva i otežava im pristup tržištu rada, zahtijeva zajedničku akciju na svim područjima djelovanja.

Ovom Deklaracijom EASPD želi istaknuti gorući i trajno prisutan problem premale zaposlenosti osoba s invaliditetom u Europi, što te osobe priječi da uživaju svoja ljudska prava ustanovljena u Konvenciji UN-a.

EASPD je sastavio ovu Deklaraciju na osnovi rezultata jednogodišnjeg procesa koji je počeo konferencijom posvećenom zapošljavanju održanom 2013. u Istanbulu, nastavio se kroz dodatna savjetovanja, te kulminirao seminarom o Deklaraciji EASPD-a o zapošljavanju. EASPD-ov glavni cilj je pružanje pomoći svojim članovima u složenom procesu provođenja odredbi Konvencije UN-a.

Referentne točke

Konvencija UN-a je glavni međunarodni referentni okvir za prava osoba s invaliditetom. Pravo na rad i zapošljavanje formalno je regulirano 27. člankom Konvencije UN-a, koji je u korelaciji s odredbama Međunarodne povelje o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, ICESCR). Konvencija UN-a bavi se pravom na rad, a posebno je usredotočena na uključivanje u otvoreno tržište rada, djelomično

putem razumne prilagodbe, te na uživanje radnih prava.

“Tematska studija o radu i zapošljavanju osoba s invaliditetom” (“Thematic study on the work and employment of persons with disabilities”) koju je 2012. izdao Ured visokog povjerenika za ljudska prava (OHCHR), prepoznaje složenu situaciju u kojoj se nalaze osobe s invaliditetom i elaborira odredbe 27. članka Konvencije UN-a te pruža dodatne informacije potrebne za njegovo pravilno tumačenje.

3

Formalnim pristupanjem Europske unije Konvenciji UN-a u 2010., europske institucije su pozvane da svoj rad na području invaliditeta usmjere na ispunjavanje zahtjeva postavljenih u Konvenciji UN-a i na provođenje odredbi vezanih uz rad i zapošljavanje. Ovim ciljevima služe razne smjernice i zakonski instrumenti:

- Europska strategija za osobe s invaliditetom 2010.-2020.;
- Strategija Europa 2020. i Europsi semestar;
- Zaključci Vijeća Europske unije pod nazivom „Podrška provođenju europske strategije za osobe s invaliditetom 2010.-2020.“ od 17. lipnja 2011.;
- Rezolucija Europskog parlamenta o mobilnosti i uključivanju osoba s invaliditetom i Europskoj strategiji za osobe s invaliditetom 2010.-2020. od 25. listopada 2011.;
- Direktiva Vijeća 2000/78/EC od 27. studenog 2000. koja utvrđuje opći okvir za ravnopravan tretman pri zapošljavanju i biranju profesije;
- Jamstvo za mlade, koje se bavi teškoćama mladih da se uključe na tržište rada;
- Direktiva za javne nabave 2014/24/EU; koja prepoznaje specifičnosti socijalnih usluga i jamči veća diskrecijska prava zemljama članicama da organiziraju te službe na način koji smatraju najprikladnijim.

Analiza situacije

Diljem Europe tijekom godina je osmišljen čitav niz modela i metoda za poticanje rada i zapošljavanja osoba s invaliditetom.

Posljedica takvog razvoja je da se danas stanje razlikuje od zemlje do zemlje, pa negdje imamo službe za profesionalnu rehabilitaciju i zaštićene radionice, koje pripadaju sektoru zaštićenog rada i zapošljavanja, dok drugi prednost daju oblicima rada i planovima zapošljavanja na otvorenom tržištu rada koji, na primjer, uključuju metode podrške pri zapošljavanju. Osim toga, postoje i brojni programi zapošljavanja koji se ne mogu jasno definirati, koji miješaju obilježja zaštićenog sektora i otvorenog tržišta rada. Kako se društvo, ljudi i stanje invaliditeta mijenjaju, situacija vezana uz rad i zapošljavanje može se tijekom života također mijenjati.

Mogućnosti za rad i zapošljavanje osoba s invaliditetom, naročito osoba sa teškim invaliditetom, često ovise o količini (specijalističke) podrške koja im stoji na raspolaganju (na primjer, ljudska podrška, strukovno obrazovanje i obuka te tehničke prilagodbe, poput razumne prilagodbe) kao i o postojanju podrške za poslodavce (na primjer, kompenzacijskih mjera zaštite od potencijalnog pada produktivnosti ili savjeta vezanih uz pružanje tehničke i ljudske podrške osobama s invaliditetom).

Zakonodavstvo također igra važnu ulogu kada se radi o mogućnostima za rad i zapošljavanje, jer u nekim zemljama osobama s invaliditetom definira pravo na rad, pristup tržištu rada i na vrstu naknade koju one mogu primati.

Konačno, situacija na tržištu rada neizbježno ima direktne posljedice na to gdje osobe s invaliditetom mogu raditi, jer nedostatak ponuđenih poslova ograničava i izbor i kontrolu nad njihovim profesionalnim životom te ostavlja mnoge bez konkretnog posla i s ograničenim izborom struke.

Trenutna situacija nije jednostavna, a pogoršala se s ekonomskom krizom koja je nedavno pogodila Europu. U

posljednjem desetljeću snažan pokret koji se bori za uključivanje osoba s invaliditetom u glavne tokove društva postavio je temelje za promjenu razmišljanja pri izradi programa za rad i zapošljavanje osoba s invaliditetom, uvažavajući njihovo pravo i njihovu sposobnost da rade na otvorenom tržištu rada, pod uvjetom da dobivaju prikladnu podršku. Međutim, broj poslova danas dostupnih osobama s invaliditetom na otvorenom tržištu rada nije veći od broja poslova prije 15 godina.

Naše viđenje budućnosti u vezi zapošljavanja osoba s invaliditetom

Osobe s invaliditetom strukturalno su u nepovoljnom položaju na tržištu rada zbog prepreka koje im postavlja društvo. Ipak, pružanjem mjera podrške mogu se prevladati strukturne i funkcionalne zapreke, ali pod uvjetom da postoji održiv zakonski i finansijski okvir koji odgovara njihovim dugoročnim potrebama za podrškom. Te mjere mogu uključivati strukovno obrazovanje, razumnu prilagodbu, tehničku pomoć, mjere osobne asistencije i poticaje za poslodavce.

Pristupačnost i inkluzivnost tržišta rada je cilj kojemu treba težiti u budućnosti. Osobe s invaliditetom moraju dobivati prikladnu podršku kako bi imali jednake mogućnosti na tržištu rada.

Terminologija igra važnu ulogu. Korištenje pozitivne terminologije vezane uz invaliditet, temeljene na vještinama i znanju, može igrati ključnu ulogu u poticanju zapošljavanja osoba s invaliditetom. Socijalni model mora biti polazište i kada se radi o definiranju, identificiranju i uživanju ljudskih prava osoba s invaliditetom. Etiketiranje i kategoriziranje osoba s invaliditetom katkad sprječava njihovo uživanje u ljudskim pravima, osobito ako osobe s invaliditetom stavlja u kontekst segregacije od ostalog dijela društva. U tom smislu, društvo koje osobama s invaliditetom pruža potrebnu individualiziranu podršku može ukloniti stigma i diskriminaciju istovremeno promičući pozitivan odnos prema njima.

Polazni okvir djelovanja za prava osoba s invaliditetom je Konvencija UN-a. Iako se status provođenja svakog njezinog članka razlikuje od države do države, Konvencija UN-a je cilj kojemu treba težiti. Po tom pitanju pružatelji usluga trebaju se angažirati kako bi osigurali osobama s invaliditetom jednake mogućnosti zapošljavanja na otvorenom tržištu rada, tako da mogu zarađivati za život radeći posao koji su slobodno odabrale ili prihvatile, da im budu osigurana radna i sindikalna prava te da su jednako plaćene za svoj rad. Osobe s invaliditetom treba omogućiti odgovarajuću individualiziranu podršku kako bi mogle sudjelovati na otvorenom tržištu rada bez diskriminacije.

EASPD smatra da je poboljšavanje mogućnosti zapošljavanja osoba s invaliditetom jedan od ključnih društvenih izazova, s kojim se kreatori politike moraju suočiti u godinama koje dolaze, a koji društvo treba predano nastojati provesti u djelo služeći se različitim sredstvima i instrumentima.

Ključni čimbenici koji omogućavaju rad i zapošljavanje osoba s invaliditetom

- Politika zapošljavanja osoba s invaliditetom mora postati dijelom glavne ekonomske politike, a ne samo socijalne politike.
- Zakonski okviri trebaju promicati aktivno uključivanje osoba s invaliditetom na tržište rada i ne smiju postati preprekom pravu na rad i zapošljavanje.
- Uključivanje počinje u ranim fazama života. Obrazovni programi moraju biti inkluzivni, pristupačni i prilagođeni specifičnim potrebama i vještinama pojedinca; programi strukovnog obrazovanja dokazali su da mogu olakšati prijelaz prema tržištu rada i ključni su u prepoznavanju nedostataka i razvijanju vještina.
- Prijelazni put od škole do zapošljavanja treba olakšati uspostavljanjem čvršće suradnje između obrazovnih sustava i tržišta rada, osiguravanjem sredstava za razvoj ciljane stručne prakse i pružanjem podrške poslodavcima i zaposlenicima koji se uključuju na tržište rada.
- Postoje brojne metode i procesi podrške koji su rezultirali novim saznanjima o tome kako najbolje podržati osobe s invaliditetom u njihovom profesionalnom životu. Ta podrška mora biti dostupna u svim fazama radnoga vijeka (regrutiranje, čuvanje posla i prekid rada).
- Razumna prilagodba igra presudnu ulogu u omogućavanju pristupa poslu i radnim mjestima. Ljudska pomoć i

službe podrške, a ne samo uređaji i/ili prilagodbe, pomažu pri prevladavanju zapreka s kojima se pojedinci susreću u radnom okruženju.

- Suradnja različitih sektora, uključujući sindikate, bitna je za uspostavu kvalitetnog oblika podrške te za identifikaciju i rješavanje raznih problema na prikladan način.
- Pristupačnost i univerzalni dizajn treba uopćeno definirati tako da pokrivaju sve oblike invaliditeta. Pristupačnost javnog prijevoza i radnih mjesta prvi je korak u omogućavanju pristupa tržištu rada.
- Pozitivne akcije, poput donošenja specifičnih mjera namijenjenih osobama s invaliditetom, treba uključiti i primijeniti na otvoreno tržište rada, i treba ih nadzirati, ocjenjivati i prilagođavati po potrebi.
- Pozitivan pristup usmjeren na vještine i znanja pomaže u prevladavanju negativnih percepcija i osobama s invaliditetom omogućava uključivanje na tržište rada.
- Podrška poslodavcima u kreiranju njihovih vlastitih programa društveno odgovornog poslovanja ključna je polazna točka za rad i zapošljavanje osoba s invaliditetom.
- Prepreke u pristupu digitanim tehnologijama treba ukloniti kako bi se osobama s invaliditetom omogućio pristup obrazovanju, strukovnom obrazovanju, zapošljavanju i razonodi.
- Podrška socijalnim zadrugama i socijalnim poduzećima koja promiču zapošljavanje i strukovno obrazovanje za osobe s invaliditetom u skladu s Konvencijom UN-a.

Naše opredjeljenje za budućnost

- EASPD ima za cilj ovu Deklaraciju provesti u djelo u godinama koje dolaze.
- Pružatelji socijalnih i zdravstvenih usluga moraju predvoditi svojim primjerom i zapošljavati osobe s invaliditetom u svojim tijelima, strukturama i podružnicama.
- Pružatelji socijalnih i zdravstvenih usluga moraju uspostaviti snažan dijalog sa sindikatima i poslodavcima kako bi zajedno stvorili inkluzivnije i pristupačnije tržište rada.
- Treba uspostaviti snažniju suradnju s redovnim sektorom zapošljavanja te strukovnog i općeg obrazovanja.

Preporuke za EU

Područje invaliditeta

- EU treba rješavati nejasnoće i nedostatak razumijevanja u području invaliditeta, rada i zapošljavanja, koristeći Eurostat, ANED i druge za prikupljanje podataka o sljedećem:
 - osobe s invaliditetom koje su zaposlene, nezaposlene ili se smatraju „nezapošljivim“ u skladu s nacionalnim zakonodavstvom
 - osobe s invaliditetom koje rade u sektoru zaštićenog rada
 - osobe s invaliditetom koje prelaze iz sektora zaštićenog rada na otvoreno tržište rada i obrnuto
 - osobe s invaliditetom koje nisu na tržištu rada i čiji prihodi ovise o socijalnim naknadama
 - osobe s invaliditetom, njihova ekonomska situacija i kvaliteta života u različitim situacijama vezanim uz zapošljavanje
- EU treba rješavati probleme osoba s invaliditetom proglašanih „nesposobnim za rad“ u zemljama članicama.

Kvalitet života i usluge potrebne osobama s invaliditetom

- EU treba promicati istraživanja kroz programe kao što je, na primjer, Horizont 2020., kako bi se poboljšalo razumijevanje utjecaja sektora invaliditeta na društvo i definirale vrste usluga potrebne osobama s invaliditetom, uključujući potrebe osoba s teškim invaliditetom.
- EU treba nadzirati kvalitetu života osoba s invaliditetom putem, na primjer, Europske platforme protiv siromaštva.
- Novi radni dokument Europske komisije za implementaciju Europske strategije za osobe s invaliditetom mora poticati istraživanja kojima bi se procijenila učinkovitost Strategije na razini država članica te ustanovio utjecaj različitih modela rada i zapošljavanja na kvalitetu života osoba s invaliditetom (pri tome, polazišna točka treba

biti već postojeće znanje o radnom okruženju i kvaliteti života).

- Novi radni dokument Europske komisije za implementaciju Europske strategije za osobe s invaliditetom se treba usredotočiti na specifične potrebe osoba s invaliditetom u radnom okruženju: potrebne su individualizirane i specijalizirane prilagodbe kako bi se osigurale jednake mogućnosti za zapošljavanje.
- Odnos između naknade za invaliditet i mjera socijalne sigurnosti – koje su dio programa socijalne zaštite - te rada i zapošljavanja je potrebno analizirati iz perspektive Konvencije UN-a.
- Potrebno je razjasniti postojeće programe socijalne zaštite u svakoj zemlji, a zatim te informacije uključiti u „Zajednički informacijski sustav EU-a za socijalnu zaštitu (MISSOC)“.
- Treba analizirati varirajuće potrebe starijih osoba s invaliditetom, kako bi se na osnovu tih podataka moglo planirati pružanje odgovarajućih usluga.

Rad i zapošljavanje

- EU treba poticati politiku suradnje i razmjene najboljih praktičnih rješenja na polju podrške pri zapošljavanju, kao što su podrška zapošljavanju na otvorenom tržištu rada, zaštićeno zapošljavanje, socijalne zadruge, socijalna poduzeća i drugo.
- EU treba putem financiranja poticati održivost i razvoj socijalnih zadruga, socijalnih poduzeća i drugih modela koji omogućuju zapošljavanje i stručnu praksu na otvorenom tržištu rada u skladu s Konvencijom UN-a.
- EU mora poticati veću mogućnost zapošljavanja osoba s invaliditetom na otvorenom tržištu rada.
- EU mora poticati povezivanje zainteresiranih stranaka iz sektora otvorenog tržišta rada i zaštićenog zapošljavanja putem programa razmjene (na primjer, razmjene osoblja, programe obuke itd.) u sklopu Erasmus + programa.
- Novi radni dokument Europske komisije za implementaciju Europske strategije za osobe s invaliditetom treba poticati zapošljavanje uz podršku kao jedan od oblika zapošljavanja osoba s invaliditetom.
- EU treba aktivnije nadzirati primjenu Europske direktive za zapošljavanje.
- EU treba poticati zapošljavanje osoba s invaliditetom koristeći Europske instrumente za socijalni dijalog.
- Upravne vlasti trebaju koristiti sustav javne nabave za kreiranje mogućnosti zapošljavanja osoba s invaliditetom.
- EU treba promicati razvoj usluga za zapošljavanje koje će udovoljavati potrebama i vještinama svih osoba koristeći, na primjer, Europski socijalni fond (European Social Fund) i mogućnosti koje pružaju odredbe Uredbe o skupnom izuzeću (General Block Exemption Regulation).
- Erasmus + program treba se baviti promicanjem i razvojem mogućnosti za obrazovanje osoba s invaliditetom, kao i pojedinaca koji rade s njima ili za njih, obuhvaćajući također starije osobe s invaliditetom. Time bi se, između ostaloga, trebala poboljšati pristupačnost obrazovanja za osobe s različitim oblicima invaliditeta, uključujući kroz uporabu informacijske i komunikacijske tehnologije.

Zaključci

Cilj ove Deklaracije je izlaganje vizije EASPD-a koja se odnosi na primjenu prava na rad, utvrđenog 27. člankom Konvencije UN-a.

7

Kreiranje mogućnosti zaposlenja i za poslodavce i zaposlenike s invaliditetom složen je, ali ne i nemoguć cilj. Postoji potreba za učinkovitijim i konkretnijim resursima za organiziranje obuke i smanjivanje procjepa između obrazovanja i profesionalnog okruženja. Postoje izvrsni primjeri, ali potrebni su dodatni resursi kako bi oni postali uobičajena praksa.

Stabilno financiranje i dobar zakonski okvir od temeljne su važnosti za pospješivanje zapošljavanja i promicanje fleksibilnosti, mobilnosti i izbora na tržištu rada. Previše često terminologija predstavlja dodatnu prepreku, jer smješta pojedince u specifične kategorije koje ograničavaju prava, umjesto da potiču njihovu primjenu.

EASPD poziva na snažnije partnerstvo s udrugama osoba s invaliditetom, civilnim društvom, kreatorima politike, sindikatima i poslovnim ljudima u cilju uspostavljanja snažnije suradnje i osiguravanja realnih mogućnosti za zapošljavanje osoba s invaliditetom.

Krajnji cilj treba biti ostvarivanje uistinu inkluzivnih i pristupačnih okruženja, u skladu s Konvencijom UN-a, unutar kojih će osobe s invaliditetom moći ostvariti sva svoja prava, jednako kao i ostali građani.

Ovu Deklaraciju je odobrio Upravni odbor EASPD-a 4. prosinca 2014. Ona će biti revidirana i ažurirana u godinama koje dolaze.

Za dodatne informacije kontaktirajte:

Sabrina Ferraina

Policy Officer

T. +32 2 282 46 15

sabrina.ferraina@easpd.euwww.easpd.eu**Luk Zelderloo**

Secretary General

T. +32 2 282 46 10

luk.zelderloo@easpd.euwww.easpd.eu

Uz podršku programa „European Union Progress Programme“. Informacije koja sadrži ova publikacija ne odražavaju nužno položaj i mišljenje Europske komisije